

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ҐРУНТІВ ЯК ОБ'ЄКТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Данилюк Софія Михайлівна

викладач

*Галицького фахового коледжу імені В'ячеслава Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

Рациональне використання і охорона земель стає невід'ємною складовою категоріально-понятійного апарату правового регулювання земельних відносин.

За положеннями науки ґрунтознавства питання використання ґрунтів здійснюється передусім у межах землекористування, яке є обов'язковою складовою комплексної системи експлуатації та охорони всіх природних ресурсів.

Конституція України закріплює право кожного на безпечне довкілля (ст. 50) та визначає землю основним національним багатством (ст. 14). Земельний кодекс України [3] деталізує правовий режим земельних ресурсів, передбачає їх раціональне використання та охорону. Спеціальним актом є Закон України «Про охорону земель», що визначає систему правових, організаційних та економічних заходів із запобігання деградації та відновлення родючості ґрунтів. Важливе значення мають також Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» та інші галузеві нормативно-правові акти [2].

Ґрунт є невідновлюваним природним ресурсом, що виконує життєво важливі функції: забезпечує продовольчу безпеку, слугує середовищем для життя, впливає на якість водних ресурсів та атмосферного повітря. В умовах глобальних екологічних викликів, урбанізації, інтенсивного сільського господарства та воєнних дій проблема охорони ґрунтів набуває особливого значення. Саме тому правові механізми охорони ґрунтів слід розглядати як ключовий елемент системи екологічної безпеки держави [1, с. 47].

Рациональне землекористування при цьому передбачає, насамперед, використання ґрунтів і їхню охорону від негативних наслідків господарської діяльності людини. Для цього розроблена і застосовується на практиці система ґрунтозахисних заходів – технологічних, науково-технічних, соціально-економічних і правових, спрямованих на якісне поліпшення ґрунтів.

Тому враховуючи такі підходи вже у ЗК України закріплюються терміни «використання земель», «користування землями».

Із урахуванням приписів земельного законодавства дану категорію запропоновано визначити як комплекс юридично значущих дій власників і користувачів землі щодо ефективної експлуатації земельних ділянок у межах встановлених вимог і правил із метою реалізації суб'єктами своїх інтересів [3, с. 23].

У спеціальних галузях права – земельному, аграрному, екологічному, – «земля» і «ґрунт» є основним об'єктом правового регулювання використання і охорони. Земельне право концентрує сукупність правових норм, що регулюють відносини щодо використання та охорони земель (у т. ч. ґрунтів). Також сфокусовано переважно на землях сільськогосподарського призначення. Тому вони мають особливий – пріоритетний – правовий режим. Землі використовують усі суб'єкти аграрного права не як просторовий базис, а як основний засіб виробництва продукції сільського господарства.

Продуктивною силою земель тут слугує її верхній шар – ґрунти. Отже, ґрунти є об'єктом правової охорони земель сільськогосподарського призначення. Екологічне право регламентує комплекс відносин у сфері раціонального природокористування (у тому числі землекористування, яке за змістом охоплює й охорону природних об'єктів, передусім земель і їхньої невід'ємної частини – ґрунтів) [4, с. 214].

Юридична доктрина і законодавство використовують біологічне розуміння ґрунтів як поверхневого шару землі, який має природні властивості родючості та характеризується певним мінеральним складом і профільним типом будови. В юридичному аспекті ґрунти передусім пов'язані з природною властивістю їх родючості, а, отож, зі значеннями їх як основного й незамінного засобу виробництва продукції сільського господарства.

Визнання ґрунту основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, слід визнати також принципом земельного права України, який відображений у ст. 14 Конституції України, імплементований певною мірою у багатьох нормах ЗК України та який потребує більш системного втілення в інших актах земельного законодавства [5].

Важливою складовою є і відповідальність за порушення вимог охорони ґрунтів. Українське законодавство передбачає цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність за псування, забруднення чи незаконне використання земель. Це підкреслює особливу значимість ґрунтів як природного ресурсу та необхідність суворого дотримання встановлених правил.

Охорона ґрунтів вважається однією з досить серйозних проблем у сучасному світі. Від неї залежить забезпечення продовольством населення нашої планети, і варто врахувати, що воно постійно зростає. Через ці факти, збереження і відтворення родючості ґрунтів та

екологізація в аграрній сфері може бути вирішенням продовольчої, екологічної, економічної проблем, що в цілому, впливає на забезпечення національної безпеки нашої країни.

Таким чином, правові аспекти охорони ґрунтів відіграють ключову роль у забезпеченні екологічної безпеки держави. Від їх ефективного регулювання залежить не лише якість довкілля, а й продовольча незалежність, економічна стабільність та здоров'я майбутніх поколінь.

Література:

1. Андрейцев В.І. Екологічне право України : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2012. 512 с.
2. Земельний кодекс України: Закон України 25.10.2001 № 2768-ІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
3. Земельне право України: підручник. Г. І. Балюк, Т. О. Коваленко, В. В. Носік та ін. ; за ред. В. В. Носіка. Київ : Видавничо-поліграфічний цент «Київський університет». 2008. 511 с.
4. Титова Н. І. Правові аспекти охорони земель. Генеза, географія та екологія ґрунтів. Львів, 1999. С. 214–216.
5. Зміни до Положення про державну установу «Інститут охорони ґрунтів України» наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 20 берез. 2013 р. № 198. URL: <http://www.iogu.gov.ua/pro-duderzhgruntohorona/polozhennya/zminy-do-polozhennya-pro-derzhavnu-ustanovuinstitut-ohorony-gruntiv-ukrajiny/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-582-5-17>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Дзюба Олена Юріївна

*ад'юнкт кафедри поліцейської діяльності факультету № 2
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Забезпечення та захист прав і свобод дітей в умовах дії правового режиму воєнного стану набуває особливої значущості з огляду на низку об'єктивних факторів. По-перше, воєнний стан формує надзвичайні обставини, які створюють реальні загрози реалізації основоположних прав дитини, зокрема права на життя, освіту, охорону здоров'я та захист від будь-яких форм насильства. У таких умовах діти зазнають